

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k výroku a odôvodneniu uznesenia ústavného súdu č. k. III. ÚS 270/2020 z 25. mája 2023

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam k uzneseniu ústavného súdu č. k. III. ÚS 270/2020 z 25. mája 2023 odlišné stanovisko, a to k výroku aj jeho odôvodneniu.

2. V právnej veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. III. ÚS 270/2020 ide o spotrebiteľský spor, kde podľa môjho názoru súdy mali a mohli urobiť podstatne viac. Súdny dvor opakovane rozhodol, že súd má nastoliť stav, akoby neprijateľná (nekalá) zmluvná podmienka nikdy neexistovala. Vo veci C-698/18 a C-699/18, b. 54, ECLI:EU:C:2020:537 konštatoval: *„Z toho podľa judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že čl. 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že zmluvnú podmienku, ktorá bola vyhlásená za nekalú, treba v zásade považovať za podmienku, ktorá nikdy neexistovala, takže nemôže mať účinok voči spotrebiteľovi. Určenie nekalej povahy tejto podmienky súdnym rozhodnutím v zásade musí viesť k navráteniu právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, v ktorej by sa nachádzal, ak by uvedená podmienka neexistovala. Z toho vyplýva, že povinnosť vnútroštátneho súdu neuplatniť nekalú zmluvnú podmienku, ktorá ukladá zaplatenie súm, ktoré sa ukážu ako neoprávnené, má v zásade reštitučný účinok, ktorý sa vzťahuje na tieto isté sumy (rozsudok z 21. 12. 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 61 a 62).“*

3. Vo veci sťažovateľa preto minimálne rezonovali trovy, ktoré sťažovateľ zaplatil na základe neprijateľnej rozhodcovskej doložky.

A. Zhrnutie skutkového stavu:

4. Základom skutkového stavu bolo tvrdenie sťažovateľa, že sa žalovaný na jeho úkor bezdôvodne obohatil, pretože sťažovateľ žalovanému plnil na základe neprijateľnej zmluvnej podmienky (rozhodcovskej doložky obsiahnutej v úverovej zmluve, resp. vo všeobecných obchodných podmienkach).

5. Spočiatku bolo náročné určiť, z akého zmluvného vzťahu sťažovateľ plnil, pretože jediné podklady, ktoré mal sťažovateľ k dispozícii, boli

a) návrh dohody o úhrade pohľadávky v splátkach z 25. mája 2007;

b) výzva na splnenie záväzku pred začatím exekúcie z 22. septembra 2011,

z ktorých nemožno identifikovať právny titul, na základe ktorého mal byť sťažovateľ povinný uhradiť žalovanému dlžnú sumu (v poslednej výzve pred začatím exekúcie sa uvádza len to, že ide o záväzok na základe právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia – bez toho, aby bolo toto rozhodnutie bližšie špecifikované). Tu poukazujem na to, že na túto okolnosť súdy vôbec neprihliadali (aj keď podľa môjho názoru mali).

6. Oba predložené dokumenty obsahovali označenie spisu, pod ktorým žalovaný viedol posudzovaný prípad – 430.189, a toto číslo bolo zároveň aj variabilným symbolom, pod ktorým mal sťažovateľ uhradiť dlžnú sumu.

7. Sťažovateľ v podanej žalobe uviedol, že vychádzal z toho, že pôjde o pohľadávku z úverového vzťahu s [REDACTED] (ďalej len „banka“), (takých konaní bolo proti nemu vedených niekoľko). Práve z týchto iných konaní sa dozvedel, že banka rutinne využívala vo svojich všeobecných obchodných podmienkach (ktoré sú súčasťou spisu, pozn.) (bod 4.9 všeobecných obchodných podmienok banky) rozhodcovskú doložku.

8. S ohľadom na uvedené bol sťažovateľ toho názoru, že aj v tomto prípade žalovanému plnil na základe rozsudku rozhodcovského súdu (napriek tomu, že s ohľadom na absenciu informácií v doručených výzvach nemohol rozsudok jednoznačne identifikovať). S odvolaním sa na § 53 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), smernicu Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13/EHS“) a najmä jej prílohu, ktorá obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé (čl. 3 ods. 3 smernice 93/13/EHS), tvrdil, že *„medzi nekalé podmienky patrí taktiež rozhodcovská doložka uvedená vo všeobecných obchodných podmienkach dodávateľa, ktorá nebola spotrebiteľom (žalobca) individuálne dojednaná, neprimerane vysoký úrok a neprimerane vysoká odmena za poskytnutie úveru“* (str. 2 žaloby sťažovateľa).

9. Okresný súd žalobu zamietol (a krajský súd toto rozhodnutie potvrdil), pretože podľa neho (s odvolaním sa na rozhodnutie Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/177/2018) *„Súd nie je orgán, ktorého úlohou je tvoriť skutkovú podstatu právneho problému, a tak konštruovať spis zo skutkových a právnych útržkov označených účastníkom.“*

10. Voči postupu oboch súdov (okresného aj krajského) mám zásadné výhrady, pre ktoré som toho názoru, že sťažnosti sťažovateľa malo byť vyhovené.

B. K § 295 Civilného sporového poriadku:

11. Okresný súd k prejednávanej zásade uviedol (bod 5.1 rozsudku okresného súdu): *«Jednou zo základných zásad civilného sporového konania je zásada prejednacia. Podľa zásady prejednávanej patrí základná aktivita a iniciatíva pri zhromažďovaní skutkového materiálu stranám, nie súdu... Ak sa nepodari náležite zistiť a objasniť skutočnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci a nastane stav „non liquet“ (nie je jasné), postihnú nepriaznivé dôsledky tohto stavu výlučne stranu zaťaženu dŕkazným bremenom, a nie súd, na ktorého sa subjektívne dŕkazné bremeno zásadne nevzťahuje... Napriek § 295 CSP... má súd za to, že nemôže ani v konaní vo veciach spotrebiteľských vykonávať dokazovanie spôsobom majúcim formu vyšetrovania. Ak zákon hovorí, že súd môže vykonávať aj tie dŕkazy, ktoré spotrebiteľ nenavrhol, ak je to nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci, súd tomu rozumie tak, že ide o dŕkazy na preukázanie skutočností, ktoré spotrebiteľ tvrdil, ale na preukázanie ktorých nenavrhol dŕkazy, čo by pri neaplikácii § 295 viedlo bez d'alsieho k zamietnutiu jeho návrhu, pretože v režime CSP súd vykonávať ex offio nemôže. V spotrebiteľských veciach je táto zásada teda prelomená tým, že súd môže vykonať aj tie dŕkazy, ktoré spotrebiteľ nenavrhol, avšak logicky tomu musí predchádzať tvrdenie žalobcu majúce význam*

pre konanie, na preukázanie ktorého nepredložil alebo nenavrhoval dôkaz.» (zvýraznenie pridané, pozn.).

12. Okresný súd ďalej svoje rozhodnutie dôvodil tým, že podľa jeho názoru sťažovateľ napriek poučeniu nevedel s určitosťou zadefinovať skutkový stav, na základe ktorého sa domáha plnenia. Podľa neho sťažovateľ žiadnym spôsobom neuviedol, z akého právneho vzťahu sa domáha tvrdeného bezdôvodného obohatenia. V bode 6.2 rozsudku okresný súd zdôraznil, že „... vzhľadom na to, že súd nemal k dispozícii túto pôvodnú zmluvu, nemohol sa zaoberať ani zákonnosťou, či nezákonnosťou rozhodcovskej doložky, keďže mu nebolo známe jej znenie. Ďalej iba na základe zaplatenej sumy 539 eur nemôže súd konštatovať, že v rámci predpokladaného úverového vzťahu sa žalovaný bezdôvodne obohatil, keďže o bezdôvodné obohatenie by mohlo ísť iba vtedy, ak by bola zaplatená suma prevyšujúca sumu, ktorú mal podľa úverového prípadu zaplatiť. Vzhľadom na nedostatok podkladov, súd ani nemohol ustáliť, v akom rozsahu mal v rámci úverového vzťahu žalobca plniť, a či teda tento úverový vzťah nejakým spôsobom preplatil...“.

13. Krajský súd v napadnutom rozsudku vo vzťahu k tejto argumentácii okresného súdu uviedol: „Súd prvej inštancie rozhodol vecne správne, keď zamietol žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia, nakoľko žalobca nepreukázal skutočnosti ním tvrdené žalobou. V žalobe uplatnil nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia za splátky, ktoré mali byť zaplatené na splatenie jeho záväzku, ktorý mal byť exekučne vymáhaný v exekučnom konaní na Okresnom súde Prešov sp. zn. 14Er/454/20010 a 15Er/85/2010. Tieto záväzky vymáhal voči nemu žalovaný pod jeho identifikačnými číslami 430188 a 476093. Ako vyplýva z obsahu spisu, žalovaný svoje tvrdenia preukazoval výpismi z účtu, z ktorých je zrejmé, že finančné prostriedky v rokoch 2010 až 2014, a to jednotlivé splátky, zasielal žalovanému na jeho účet pod variabilným symbolom 430189. Je teda zrejmé, že tieto finančné prostriedky boli zaslané na plnenie z iných nárokov žalovaného, než ktoré uplatnil žalobca v tomto konaní... Súd je viazaný žalobným návrhom žalobcu a skutkovým popisom skutočností, od ktorých odvádza žalobca svoj nárok. Žalobca jednoznačne a nezameniteľne skutkovo oprel svoj nárok o plnenia, ktoré boli predmetom exekučného vymáhania v konaniach vedených pod sp. zn. 14Er/454/2010 a 15Er/85/2010. To, že žalobca na tomto skutkovom základe uhradil finančné prostriedky v prospech žalovaného, ktoré mu mali byť vyplatené ako bezdôvodné obohatenie, žalobca nepreukázal... Rozhodujúcim faktorom pre posúdenie účelu platieb, ktoré boli zo strany žalobcu zasielané žalovanému, je posúdenie identifikácie platby, ktorú samotný žalobca identifikoval variabilným symbolom 430189. Je nepochybné, že žalobca vo vzťahu k žalovanému mal viacero záväzkovoprávných vzťahov, ktoré vznikli z viacerých zmlúv, pričom tento variabilný symbol bol uvedený vo výzvach, ktoré mu zaslal žalovaný, ktoré sa však netýkali vyššie uvedených exekučných konaní, preto tieto platby nemôžu byť priradené k titulu, od ktorého odvádza žalobca svoj nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia...“ (zvýraznenie pridané, pozn.).

14. Krajský súd teda svoj záver, že je potrebné žalobu zamietnuť, postavil na tom základe, že sťažovateľ jednoznačne a nezameniteľne skutkovo oprel svoj nárok o plnenia, ktoré boli predmetom exekučného vymáhania v konaniach vedených pod sp. zn. 14Er/454/2010

a 15Er/85/2010 (zvýraznenie pridané, pozn.). Podľa môjho názoru tento záver z obsahu spisu nemožno vyvodit'.

15. Sťažovateľ v úvode podanej žaloby uvádza: „Ja, [REDAKOVANÉ]... ako povinný z exekúcií Ex 14164/10u, vedenej na Vašom súde sp. zn. 14Er/454/10 a Ex 2263/10u, vedenej na Vašom súde sp. zn. 15Er/85/10, týmto podávam žalobu na oprávneného z vyššie uvedených exekúcií [REDAKOVANÉ]...“. Okrem úvodu však na prebiehajúce exekučné konania ďalej poukazuje len na jednom mieste, kde uvádza, že „z priložených dokumentov je zrejmé, že pôvodným veriteľom bola [REDAKOVANÉ], a tá rutinne používala vo svojich všeobecných zmluvných podmienkach rozhodcovskú doložku, tak ako tomu bolo pri zamietnutej exekúcii žalovaného Ex 14164/10, vedenej na Vašom súde sp. zn. 14Er/454/10. Preto sa žalobca asi správne domnieva, že [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] sa odvolával vo svojom liste z 22. septembra 2011 (Príloha č. 2) na právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie rozhodcovského súdu...“.

16. Naopak, sťažovateľ vo svojich podaniach argumentuje najmä číslom spisu 430.189, ktorý zároveň slúžil ako variabilný symbol, a na toto číslo odkazoval aj vo výzvach adresovaných žalovanému, keď požadoval špecifikáciu pohľadávky, ako aj súvisiace podklady.

17. Z podanej žaloby podľa môjho názoru veľmi zreteľne vyplýva, že čísla exekučných konaní (na ktoré sa odvoláva krajský súd) neboli tým podstatným identifikátorom, a podľa ústavného súdu bol nesprávny záver krajského súdu, že „Žalobca jednoznačne a nezameniteľne skutkovo oprel svoj nárok o plnenia, ktoré boli predmetom exekučného vymáhania v konaniach vedených pod sp. zn. 14Er/454/2010 a 15Er/85/2010.“. Napokon na to (trošku zmätočne) poukazuje aj sám krajský súd, keď uvádza, že „rozhodujúcim faktorom pre posúdenie účelu platieb, ktoré boli zo strany žalobcu zasielané žalovanému, je posúdenie identifikácie platby, ktorú samotný žalobca identifikoval variabilným symbolom 430189“.

18. Okresný súd potom, ako zistil, že čísla exekučných konaní, ktoré spomína sťažovateľ v podanej žalobe, nie sú pre vec relevantné, sústredil sa práve na variabilný symbol – číslo spisu, ktoré bolo tým identifikátorom, ktorý zjavne používal aj žalovaný pre odlišenie jednotlivých prípadov (pozri zápisnicu z výsluchu sťažovateľa konaného 12. septembra 2018).

19. Na tomto mieste opätovne zdôrazňujem, že z návrhu dohody o splátkach a výzvy na zaplatenie (ako v podstate jediných podkladov, ktoré mal sťažovateľ k dispozícii) vyplýva, že jediným identifikátorom uvádzaným samotným žalovaným bol samotný variabilný symbol 430.189 (uvádzaný aj ako číslo spisu). V žiadnom z týchto listov nie je ani zmienka o tom, akého zmluvného vzťahu sa má dlžná suma týkať, a nie je identifikované ani právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie, na podklade ktorého mal žalovaný v úmysle začať exekúciu. Napriek tomu, že bol žalovaný zastúpený advokátom, reálne z týchto výziev nebolo možné zistiť nič viac ako to, že má žalovaný zaplatiť, a to bez toho, aby vedel prečo.

20. Naopak, je zrejmé, že tento variabilný symbol (číslo spisu) bolo dostatočným identifikátorom na to, aby žalovaný (aj keď na tretí pokus) doručil súdu rozhodcovský rozsudok, na základe ktorého požadoval od sťažovateľa úhradu dlžnej sumy.

21. Súd mali k dispozícii sporný rozhodcovský rozsudok, z ktorého vyplývalo, že banka uzatvorila so sťažovateľom 18. augusta 2003 úverovú zmluvu, na základe ktorej poskytla sťažovateľovi úver vo výške 55 000 Sk s dohodnutou úrokovou sadzbou vo výške 12,25 % ročne a dobou splatnosti úveru do 2 rokov odo dňa splatnosti prvej mesačnej splátky pohľadávky z úverovej zmluvy.

22. Ako vyplýva z odôvodnenia rozsudku okresného súdu, ten považoval za preukázané, že platby sťažovateľa boli žalovanému uhradené vo vzťahu ku konkrétnemu rozhodcovskému rozsudku (práve vďaka variabilnému symbolu), a ja len dodávam, že na základe právneho vzťahu, ktorý nesporne bol vzťahom spotrebiteľským. Všeobecné súdy mali rovnako k dispozícii všeobecné obchodné podmienky banky. Uvedené skutočnosti nerozporoval ani žalovaný. Jediné, čo napokon okresnému súdu chýbalo, bola úverová zmluva.

23. Zo spisu vyplýva, že súd opakovane vyzýval žalovaného, aby doručil všetky doklady, ktoré má k veci vedenej pod č. spisu 430.189, a aby vysvetlil a preukázal vyčíslenia voči sťažovateľovi uplatňovanej pohľadávky v návrhu dohody o splátkach a výzve na splnenie záväzku. Na základe takejto výzvy doručil žalovaný súdu dotknutý rozhodcovský rozsudok (výzva je z 19. marca 2019, pozn.), pričom zároveň uviedol len toľko, že tento spis je u žalovaného uzatvorený, pretože pohľadávka z tohto spisu bola mimosúdne zaplatená sťažovateľom (neviedlo sa exekučné konanie). Následne sa 25. marca 2019 konalo pojednávanie vo veci, na ktorom okresný súd rozhodol tak, že žalobu zamietol.

24. Otázka v tejto chvíli znie tak, či súdy mohli/mali spraviť viac, a to s ohľadom na § 295 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Myslím si, že mohli a mali, a to z nasledujúcich dôvodov:

25. Idea zaobstarávania a vykonávania dôkazov v prospech spotrebiteľa *ex officio* je podrobne rozpracovaná v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „súdny dvor“).

26. Systém ochrany spotrebiteľa zavedený smernicou 93/13/EHS vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a na základe tejto situácie pristúpi na podmienky vopred pripravené predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, rozsudok súdneho dvora z 27. 6. 2000, C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941, bod 25; Mostaza Claro, rozsudok súdneho dvora z 26. 10. 2006, C-168/05, Zb. s. I-10421, bod 25, ako aj Asturcom Telecomunicaciones, rozsudok zo 6. 10. 2009, C-40/08, Zb. s. I-9579, bod 29).

27. Vzhľadom na také znevýhodnené postavenie jednej zo zmluvných strán čl. 6 ods. 1 smernice 93/13/EHS stanovuje, že nekalé podmienky nie sú pre spotrebiteľa záväzné. Ako vyplýva z judikatúry, ide o kogentné ustanovenie smerujúce k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť (pozri rozsudky Mostaza Claro, už citovaný, bod 36; Asturcom Telecomunicaciones, už citovaný, bod 30; VB Pénzügyi Lízing, rozsudok z 9. 11. 2010, C-137/08, Zb. s. I-10847, bod 47, a Pereničová a Perenič, rozsudok z 15. 3. 2012, C-453/10, bod 28).

28. S cieľom zabezpečiť úroveň ochrany, ktorú chce smernica 93/13/EHS dosiahnuť, súdny dvor viackrát zdôraznil, že takéto nerovné postavenie spotrebiteľa a predajcu alebo dodávateľa môže byť kompenzované iba pozitívnym zásahom, vonkajším vo vzťahu k samotným zmluvným stranám (rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný, bod 27; Mostaza Claro, už citovaný, bod 26; Asturcom Telecomunicaciones, už citovaný, bod 31, ako aj VB Pénzügyi Lízing, už citovaný, bod 48).

29. S prihliadnutím na tieto zásady súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny súd má *ex offio* posúdiť prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky patriacu do pôsobnosti smernice 93/13/EHS, a tým odstrániť nerovnováhu medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom (pozri v tomto zmysle rozsudky Mostaza Claro, už citovaný, bod 38; Pannon GSM, rozsudok zo 4. 6. 2009, C 243/08, Zb. s. I-4713, bod 31; Asturcom Telecomunicaciones, už citovaný, bod 32, ako aj VB Pénzügyi Lízing, už citovaný, bod 49) (zvýraznenie pridané).

30. Úloha, ktorú v konkrétnej oblasti vnútroštátnemu súdu priznáva právo únie, sa preto neobmedzuje len na možnosť vysloviť sa k prípadnej nekalej povahe zmluvnej podmienky, ale zahŕňa aj povinnosť preskúmať túto otázku *ex offio* hneď potom, ako je súd oboznámený s právnymi a so skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel (pozri rozsudok Pannon GSM, už citovaný, bod 32).

31. Táto možnosť priznaná súdu bola posúdená ako nevyhnutná pre to, aby bola pre spotrebiteľa zabezpečená účinná ochrana, najmä s ohľadom na nezanedbateľné nebezpečenstvo toho, že tento spotrebiteľ o svojich právach nevie alebo má ťažkosti s ich uplatnením (rozsudok Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný).

32. V zmysle tejto judikatúry je potrebné vnímať aj ustanovenie § 295 CSP. Jeho cieľom je umožniť súdu posúdiť nekalú povahu ustanovení spotrebiteľskej zmluvy, a to aj bez návrhu spotrebiteľa. Z citovanej judikatúry zároveň vyplýva, že v spotrebiteľských sporoch je relativizovaná nielen dôkazná povinnosť spotrebiteľa, ale aj jeho povinnosť tvrdenia. Vnútroštátny súd totiž musí prihliadnuť na nekalú povahu spotrebiteľskej zmluvy aj bez návrhu spotrebiteľa (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, 1028 – 1032 s.).

33. V prípade, ak teda súd prejednáva spotrebiteľský spor (v zmysle § 290 CSP spor medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúci zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiaci so spotrebiteľskou zmluvou), s ohľadom na už citovanú judikatúru súdneho dvora je vždy povinný pristúpiť k preskúmaniu existencie neprijateľných zmluvných podmienok v spotrebiteľskej zmluve, ktorej sa spor týka – a to bez toho, aby uvedené spotrebiteľ namietal (tvrdil), a bez toho, aby spotrebiteľ mal povinnosť navrhovať vo veci dôkazy.

34. V súvislosti s § 295 CSP je v individuálnych spotrebiteľských sporoch potrebné aplikovať aj ustanovenie § 132 ods. 3 CSP. Nemôže byť na ťarchu spotrebiteľa, ak v žalobe iba označí, ale nepripojí všetky dôkazy na podporu svojich tvrdení. V dôsledku informačného deficitu, ktorý je pre spotrebiteľa v spotrebiteľských sporoch obvyklý, musí dôkaznú povinnosť za spotrebiteľa suplovať súd, a to aj v prípade, ak spotrebiteľ nepredložil alebo nemôže

predložiť dôkazy vlastnou vinou. Obdobné platí aj v prípade, ak je spotrebiteľ žalovaný a nepripojí všetky dôkazy k vyjadreniu k žalobe (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, 1156 – 1162 s.).

35. V posudzovanej veci:

- sťažovateľ v žalobe vymedzil, že uhradil žalovanému sumu 539 eur (čo nebolo sporné);
- túto sumu uhradil pod variabilným symbolom 430.189, pod ktorým mu boli zaslané výzvy zo strany žalovaného na zaplatenie dlžnej sumy;
- z týchto výziev neboli zrejmé žiadne iné údaje, na základe ktorých by bolo možné identifikovať, ktorej zmluvy sa to týka a aký rozsudok bol vo veci vydaný – otázne preto je, ako inak mal sťažovateľ skutkový stav definovať, keď z výziev žalovaného nebolo možné určiť vôbec nič;
- napriek opakovaným výzvam sťažovateľa na doloženie týchto podkladov žalovaný na tieto nereagoval;
- vykonaným dokazovaním bolo napokon preukázané, že číslo spisu 43.189 sa spájalo s rozhodcovským rozsudkom, ktorý žalovaný predložil, pričom uvedené žalovaný nerozporoval (koniec koncov rozsudok sám predložil).

36. Napriek tomu okresný súd konštatoval, že *„žalobca napriek poučeniu nevedel s určitosťou zadefinovať skutkový stav, na základe ktorého sa domáha plnenia. To znamená, že žalobca žiadnym spôsobom neuviedol, z akého právneho vzťahu sa domáha tvrdeného bezdôvodného obohatenia... Postup žalovaného, ktorý všetky listiny nepredložil však nemôže súd vyhodnocovať jednostranne v jeho neprospech, pretože informačný deficit bol spôsobený zavinením žalobcu, ktorý primárne mal predložiť listiny vzťahujúce sa k prejednávanej veci, pričom jeho odvolávanie sa na to, že mu tieto listiny boli ukradnuté, považuje súd za účelové, keďže neboli žiadnym spôsobom preukázané.“*

37. Tomuto odôvodneniu, priznám sa, nerozumiem už vôbec. Zjavne totiž napokon jediným problémom bola chýbajúca úverová zmluva. Chyba však nastala na strane sťažovateľa, pretože ten nevie preukázať, že dokumenty nemá k dispozícii? Analogicky mi napadajú videá, v ktorých sa snažia adresáti nedoručených zásielok poskytnúť dôkaz doručovateľskej spoločnosti o tom, že im zásielka nebola doručená (väčšinou poukazom na prázdny priestor pred dvermi).

38. Až do tohto momentu pritom nemožno okresnému súdu nič vytknúť – sťažovateľ a vypočul, aby si ujasnil, čo má byť predmetom žaloby. Následne práve s poukazom na § 295 CSP kontaktoval (a to opakovane) žalovaného, aby mu ten doručil chýbajúce podklady, pretože je to práve a výlučne žalovaný, ktorý bol schopný špecifikovať, aký zmluvný vzťah má vo svojich zložkách identifikovaný pod číslom 430.189. Posledným dôkazom, ktorý bol potrebný pre posúdenie neprijateľných zmluvných podmienok, bola úverová zmluva.

39. Namiesto toho, aby súd

- v prvom rade na pojednávaní overil, či má žalovaný tento dokument k dispozícii (žalovaný nikde netvrdí, že má len rozhodcovský rozsudok);
- ak by zistil, že dokumentom disponuje, uložil žalovanému taký dokument predložiť;
- alebo aby kontaktoval banku, ktorá s veľkou pravdepodobnosťou úverovú zmluvu má k dispozícii,

súd žalobu zamietol a podľa môjho názoru v rozpore s § 295 CSP a v rozpore s judikatúrou súdneho dvora, pretože jeho povinnosťou bolo preskúmať neprijateľnosť zmluvných podmienok.

40. Navyše, z rozhodcovského rozsudku (ktorý mal súd k dispozícii) vyplýva, že predmetná rozhodcovská doložka nebola obsiahnutá v samotnej úverovej zmluve, ale vo všeobecných obchodných podmienkach, ktoré mal súd k dispozícii. Na strane dva rozhodcovského rozsudku rozhodcovský súd uvádza, že jeho právomoc je daná na základe rozhodcovskej zmluvy v podobe rozhodcovskej doložky obsiahnutej v čl. VII bode 5 úverovej zmluvy v spojení s čl. 4.9.1 všeobecných obchodných podmienok. Z tohto rozsudku zároveň vyplýva, že podľa čl. VII bodu 5 úverovej zmluvy jej neoddeliteľnou súčasťou sú všeobecné obchodné podmienky – teda rozhodcovská doložka bola obsiahnutá len vo všeobecných obchodných podmienkach banky a úverová zmluva na ne len odkazovala.

41. Je zrejmé, že bez úverovej zmluvy nemohol súd posúdiť zákonnosť úrokov alebo primeranosť odmeny za poskytnuté služby bankou, avšak minimálne bolo možné posúdenie zákonnosti trov rozhodcovského konania (ak totiž rozhodcovská doložka bola neprijateľnou zmluvnou podmienkou, potom minimálne v tejto časti vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia).

42. Ak ide o žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia – teda prípad, keď sťažovateľ tvrdil, že sa plnilo bez právneho dôvodu/na základe neplatného právneho dôvodu a sťažovateľ nemal k dispozícii žiadnu informáciu, čo bolo dôvodom na plnenie, nebolo o to skôr potrebné nedostatok informácií vyhodnotiť v neprospech žalovaného, a to aj s poukazom na § 54 ods. 2 OZ, podľa ktorého v pochybnostiach o obsahu spotrebiteľských zmlúv platí výklad, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší?

43. Za situácie, keď

- je zrejmé a nebolo sporné, že ide o spotrebiteľský spor;
- nebolo sporné napokon ani to, že sťažovateľ uhradil dlžnú sumu žalovanému na základe rozhodcovského rozsudku;

smernica 93/13/EHS a § 53 ods. 4 OZ zakazujú rozhodcovské doložky v spotrebiteľských sporoch okrem prípadu, ak neboli individuálne dojednané (do pozornosti dávam významný rozsudok súdneho dvora C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira, zo 6. 10. 2009, v ktorom súdny dvor judikoval, že „smernica č. 93/13/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na výkon právoplatného rozhodcovského rozsudku, ktorý bol vydaný bez účasti spotrebiteľa, musí hneď potom, ako sa oboznámi s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, preskúmať ex offo

nekalú povahu rozhodcovskej doložky uvedenej v zmluve uzavretej medzi podnikateľom a spotrebiteľom v rozsahu, v akom podľa vnútroštátnych procesných pravidiel môže takéto posúdenie vykonať v rámci obdobných opravných prostriedkov vnútroštátnej povahy... vnútroštátnemu súdu prináleží vyvodiť všetky dôsledky, ktoré z toho vyplývajú, s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľ nebol uvedenou doložkou viazaný“; tiež uznesenie súdneho dvora C-76/10, Korčkovská proti Pohotovost', s. r. o., zo 16. 11. 2010, v ktorom súdny dvor potvrdil závery uvedené v rozhodnutí Asturcom),

bol súd povinný preskúmať minimálne to, či vo veci sťažovateľa a spotrebiteľa mohol byť vydaný rozhodcovský rozsudok. Ak v posudzovanom prípade žalovaný nevedel preukázať, že rozhodcovský rozsudok bol vydaný na základe individuálne dojednanej rozhodcovskej zmluvy, potom podľa môjho názoru bolo možné aplikovať § 54 ods. 2 OZ, a urobiť tak výklad v prospech spotrebiteľa.

44. Z pokračujúceho odôvodnenia rozsudku okresného súdu však možno usúdiť, že ten na posúdenie neprijateľných zmluvných podmienok rezignoval aj s ohľadom na to, že bol toho názoru, že nárok sťažovateľa je už premlčaný.

C. K premlčaniu nároku sťažovateľa:

45. Okresný súd na strane 7 rozsudku konštatuje:

- pokiaľ ide o objektívnu premlčaciu lehotu, sťažovateľ nepredložil súdu žiadny dôkaz, podľa ktorého by táto objektívna premlčacia lehota mala byť desaťročná;
- od poskytnutia posledného plnenia 27. novembra 2014 do podania žaloby 29. júna 2018 uplynuli viac ako tri roky, a teda uplynula objektívna premlčacia lehota v zmysle § 107 ods. 2 OZ, podľa ktorého sa najneskôr právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia premlčí za tri roky, a ak ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie, za desať rokov odo dňa, keď k nemu došlo;
- žalovaný námietku premlčania riadne uplatnil;
- sťažovateľ sa k uplynutiu premlčania subjektívnej lehoty nevyjadril.

46. Aj tieto závery sú podľa môjho názoru predčasné a z hľadiska aktuálnej judikatúry súdneho dvora už aj nesprávne.

47. V prvom rade poukazujem na rozsudok súdneho dvora vo veci SC Raiffeisen Bank SA proti JB (C-698/18) a BRD Groupe Sociétés Générale SA proti KC (C-699/18) z 9. júla 2020, kde súdny dvor povedal, že: „Článok 2 písm. b), článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13, ako aj zásady ekvivalencie, efektivity a právnej istoty sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia súdnemu výkladu vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorého žaloba o vrátenie súm bezdôvodne zaplatených na základe nekalkej podmienky nachádzajúcej sa v zmluve uzatvorenej medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom podlieha trojročnej premlčacej lehote, ktorá začína plynúť odo dňa úplného splnenia tejto zmluvy, ak sa predpokladá, bez potreby overenia, že k tomuto dátumu spotrebiteľ musel vedieť o nekalom charaktere predmetnej zmluvnej podmienky, alebo keď pre podobné žaloby

založené na určitých vnútroštátnych právnych predpisoch táto lehota začína plynúť až od okamihu určenia právneho dôvodu týchto žalôb súdom.“

48. Vo veci LH proti Profi Credit Slovakia s. r. o. súdny dvor rozsudkom C-485/19 z 22. apríla 2021 rozhodol, že *„Zásada efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm neoprávnene zaplatených v rámci plnenia zmluvy o úvere na základe nekalých podmienok v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS, sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu.“*

49. V spojených veciach C-80/21 až C-82/21, E.K., S.K. proti D.B.P. (C-80/21) a B.S., W.S. proti M. (C-81/21) a B.S., Ľ.S. proti M. (C-82/21) súdny dvor v rozsudku z 8. septembra 2022 uviedol: *„Smernica 93/13, v spojení so zásadou efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že: bráni vnútroštátnej judikatúre, ktorá stanovuje, že desaťročná premlčacia lehota, v rámci ktorej môže spotrebiteľ podať žalobu o vrátenie peňažných súm neoprávnene zaplatených predajcovi alebo dodávateľovi na základe nekalej podmienky obsiahnutej v zmluve o úvere, začína plynúť odo dňa jednotlivých plnení zo strany spotrebiteľa, aj keď spotrebiteľ k tomuto dňu sám nemohol posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky alebo o nekalej povahe tejto podmienky nevedel, a to bez ohľadu na skutočnosť, že táto zmluva stanovila lehotu splatnosti, v tomto prípade tridsať rokov, ktorá je oveľa dlhšia ako zákonná desaťročná premlčacia lehota.“*

50. V zmysle aktuálnej judikatúry súdneho dvora teda platí, že vo vzťahu k nárokom spotrebiteľa na vydanie bezdôvodného obohatenia nemožno aplikovať objektívnu premlčaciu lehotu (ako to urobili sudy), a to ani trojročnú ani desaťročnú. V posudzovanom prípade teda postačuje preskúmať, či zo strany sťažovateľa bola žaloba podaná v dvojročnej subjektívnej premlčacej lehote (túto skutočnosť súd ďalej nevyhodnocoval, a preto ju nemôže vyhodnotiť ani ústavný súd, pozn.).

51. Súdny dvor takto rozhodol až potom, ako rozhodoval v posudzovanej veci okresný a krajský súd – teda táto judikatúra ešte neexistovala, a nemožno preto súdom vyčítať arbitrárnosť len z toho dôvodu, že ju nepredpokladal. Avšak, v čase rozhodovania všeobecných súdov už bolo rozhodnuté súdnym dvorom vo veci Cofidis SA proti Jean-Louis Fredout (rozsudok súdneho dvora C-473/00 z 21. 11. 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, bod 38), kde súdny dvor povedal, že ochrana, ktorú smernica 93/13 zaručuje spotrebiteľom, bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá zakazuje vnútroštátnemu súdu po uplynutí prekluzívnej lehoty zistiť nekalú povahu podmienky uvedenej v zmluve uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom (zvýraznenie pridané).

52. Aj keď sa teda premlčuje nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia z neprijateľnej zmluvnej podmienky, nárok na preskúmanie neprijateľných zmluvných podmienok sa nepremlčuje. Napriek tomu sa všeobecný súd nezaoberal tým, v čom spočívala podstata žaloby a či nebolo potrebné preskúmať neprijateľnosť zmluvných podmienok aj za situácie,

keď by už nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia bol premlčaný (možno tým skôr, že sťažovateľ nebol v konaní právne zastúpený).

53. V čom mám ďalej výhrady proti posúdeniu oboch súdov, je skutočnosť, že súdy ani v tomto prípade neaplikovali § 295 CSP, a pritom sťažovateľ vo svojich podaniach poukazoval na to, že:

- a) podal žalobu v dvojročnej subjektívnej lehote – a teda podľa môjho názoru bol nesprávny (predčasný) záver okresného súdu, že sa k otázke uplynutia subjektívnej dvojročnej premlčacej lehoty nevyjadril;
 - b) podľa neho išlo o úmyselné bezdôvodné obohatenie – na čo poukazoval aj vo svojich vyjadreniach.
- i) K subjektívnej dvojročnej premlčacej lehote:

54. Okresný súd v bode 8 rozsudku iba stručne odkázal sťažovateľovi, že sa mal vyjadriť k otázke uplynutia premlčacej subjektívnej lehoty.

55. Sťažovateľ sa však k tejto otázke vyjadril – vo vyjadrení k vyjadreniam žalovaného z 26. septembra 2018 a 28. decembra 2018, ktoré doručil okresnému súdu 18. februára 2019 a kde na strane dva uvádza, že sa o nekalých podmienkach žalovaného dozvedel 25. apríla 2018 na okresnom súde, kde nahliadol do spisu v exekučnej veci sťažovateľa vedenej pod sp. zn. 15Er/85/2010 a vyžiadal si kópie rozsudkov okresného a krajského súdu.

56. K tomuto tvrdeniu sa okresný súd nevyjadril – v podstate tvrdil pravý opak, že také vyjadrenie sťažovateľ neposkytol a otázku uplynutia subjektívnej premlčacej lehoty preto okresný súd nepreskúmal.

- ii) K objektívnej desaťročnej premlčacej lehote:

57. Už v podanej žalobe sťažovateľ poukazoval na to, že žalovaný bol informovaný o nekalých úverových podmienkach, a to vzhľadom na zamietnuté návrhy na vykonanie exekúcií zo strany žalovaného voči sťažovateľovi.

58. Na uvedené poukazoval už vo výzve na vrátenie peňazí, ktorú 13. mája 2018 adresoval žalovanému, kde uvádza: „*Pri spisových značkách 430.188 a 476.093 ste sa dožadovali vymoženía dlžných pohľadávok podaním návrhov na vykonanie exekúcií zo dňa 22.07.2010 a 12.02.2010 na Okresnom súde v Prešove. Okresný súd v Prešove uzneseniami z 29.11.2011 a z 30.05.2011 zamietol žiadosti súdneho exekútora JUDr. Rudolfa Krutého o udelenie poverení na vykonanie exekúcie EX 14164/10u a EX 2263/10u a Krajský súd uzneseniami z 05.12.2012 a z 28.06.2012 po odvolaniach oprávneného potvrdil rozhodnutia Okresného súdu v Prešove a označil, že vykonateľné exekučné tituly – rozsudky rozhodcovských súdov sú neplatné.*“ Opätovne na to poukazoval potom aj vo svojich vyjadreniach a podanom odvolaní. Bez odozvy okresného či krajského súdu.

59. Myšlienka sťažovateľa bola pritom veľmi jednoduchá – podľa neho žalovaný už v čase podania žaloby na rozhodcovský súd vedel, že rozhodcovská doložka obsiahnutá v úverovej zmluve je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, a preto z jeho strany išlo o úmyselné bezdôvodné obohatenie.

60. Ani týmto tvrdením sa všeobecné súdy nezaoberali. Pritom v čase podania žaloby na rozhodcovský súd bol už v platnosti § 53 ods. 4 písm. r) OZ (aj keď v odlišnom znení): „*Za neprijateľné zmluvné podmienky v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní.*“

61. Navyše bolo právo žalovaného voči sťažovateľovi v tom čase už premlčané (aj na to sťažovateľ v konaní poukazoval, pozn.).

62. Z rozhodcovského rozsudku vyplýva, že sťažovateľ sa dostal do omeškania so splatením pohľadávky z úverovej zmluvy po odstúpení banky od úverovej zmluvy – 10. augusta 2005, pričom žalobu na rozhodcovský súd žalovaný podal 10. decembra 2009.

63. Podľa § 54a OZ platí, že premlčané právo zo spotrebiteľskej zmluvy nemožno vymáhať a ani ho platne zabezpečiť; ustanovenie § 151j ods. 2 tým nie je dotknuté. Zmeniť obsah premlčaného práva zo spotrebiteľskej zmluvy, nahradiť ho novým právom alebo obnoviť jeho vymáhateľnosť možno len na základe právneho úkonu dlžníka, ktorý o premlčaní vedel.

64. Ustanovenie § 54a OZ je reakciou zákonodarcu na vyhlásenie § 5b zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa“) za nesúladne s ústavou.

65. Podľa zrušeného § 5b zákona o ochrane spotrebiteľa: „*Orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy prihliada aj bez návrhu na nemožnosť uplatnenia práva, na oslabenie nároku predávajúceho voči spotrebiteľovi, vrátane jeho premlčania alebo na inú zákonnú prekážku alebo zákonný dôvod, ktoré bránia uplatniť alebo priznať plnenie predávajúceho voči spotrebiteľovi, aj keď by inak bolo potrebné, aby sa spotrebiteľ týchto skutočností dovoľával.*“

66. Ustanovenie § 54a OZ bolo do Občianskeho zákonníka doplnené zákonom č. 343/2018 Z. z., ktorým sa dopĺňa Občiansky zákonník, a to s účinnosťou od 5. decembra 2018.

67. Keďže žalovaný bol zastúpený právnym zástupcom, v čase podania žaloby mu muselo byť zrejmé, že (i) rozhodcovská doložka v spotrebiteľskej zmluve je minimálne problematická, a (ii) pretože ide o premlčanú pohľadávku, nemala by byť žalovaným vôbec vymáhaná.

68. Uvedené však súdy vôbec neskúmali a na argumentáciu sťažovateľa týkajúcu sa úmyselného bezdôvodného obohatenia, a preto potreby aplikácie desaťročnej premlčacej lehoty, nijakým spôsobom nereagovali.

D. K (ne)podaniu dovolania sťažovateľom:

69. Ústavná sťažnosť bola napokon odmietnutá pre nepodanie dovolania sťažovateľom – podľa môjho názoru formalisticky.

70. Sťažovateľ totiž v podanej ústavnej sťažnosti namietal aj nesplnenie poučovacej povinnosti súdu podľa § 292 písm. a) a b) CSP.

71. Podľa § 292 písm. a) a b) CSP: „Súd pri prvom procesnom úkone vo vzťahu k spotrebiteľovi vhodným spôsobom spotrebiteľa poučí o (a) možnosti zastúpenia, (b) jeho procesných právach a povinnostiach nielen v rozsahu všeobecnej poučovacej povinnosti, ale poučí ho aj o dôkazoch, ktoré je potrebné predložiť, o možnosti podať návrh na neodkladné opatrenie alebo zabezpečovacie opatrenie a o iných možnostiach potrebných na účelné uplatnenie alebo bránenie jeho práv.“

72. Z obsahu spisu vyplýva, že sťažovateľ skutočne v zmysle § 292 písm. a) a b) CSP poučený nebol – a nebol poučený ani o tom, že pokiaľ splňa podmienky, má právo na poskytnutie právnej pomoci určeným advokátom alebo Centrom právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. (§ 160 ods. 2 CSP).

73. Sťažovateľ teda v priebehu celého konania pred všeobecnými súdmi (a do ustanovenia právneho zástupcu ani v konaní pred ústavným súdom) nebol právne zastúpený a o tejto možnosti nebol ani poučený (a zrejme ani o tom, že za určitých okolností má nárok na právnu pomoc; iba pre komplexnosť uvádzam, že ide o sťažovateľa v hmotnej núdzi). Na tieto okolnosti nebolo v rámci rozhodovania prihliadané a podľa môjho názoru malo byť. Som toho názoru, že vo veci bolo možné aplikovať § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa [minimálne bolo možné vyzvať ustanoveného právneho zástupcu, aby sa k (ne)podaniu dovolania vyjadril].

74. V posudzovanom súdnom konaní bol jednoznačne predmetom spotrebiteľský spor, kde sťažovateľ požadoval, aby súd posúdil neprijateľné zmluvné podmienky v spotrebiteľskej zmluve (úverovej zmluve) uzatvorenej s bankou a na základe toho posúdil, či úhradou dlžnej sumy nedošlo k bezdôvodnému obohateniu na strane žalovaného. Podľa môjho názoru bolo úlohou súdu, aby zabezpečil dôkazy potrebné na posúdenie toho, či spotrebiteľská zmluva obsahovala neprijateľné zmluvné podmienky, a to všetko bez ohľadu na to, že na neprijateľnosť takej doložky nepoukazoval v samotnom rozhodcovskom konaní (rozsudok súdneho dvora vo veci Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL C-168/05 z 26. 10. 2006). Súdny preto porušili práva sťažovateľa, keď mu nezabezpečili ochranu ako spotrebiteľovi a neprijateľnosť zmluvných podmienok nepreskúmali.

V Košiciach 25. mája 2023

Peter Straka
sudca